

N:o 97.

Af herr **J. P. Jespersen**, om *ändring af 3, 8, och 15 §§ förordningen angående försäljning af brännvin.*

Kungl. förordningen af den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin träder i kraft först mot slutet af innevarande år, nämligen i fråga om stad den 1 oktober och beträffande landsbygden den 1 november. Det kan därför synas vara väl tidigt att redan nu ifrågasätta ändringar i densamma. Då undertecknad icke desto mindre dristar framkomma med förslag till sådana, är det därför, att dessa förslag icke afse ett rubbande af de principer, som ligga till grund för ifrågavarande förordning, utan endast att med ledning af *efter* 1905 års riksdag vunna erfarenheter äfvensom på grund af vissa då icke beaktade förhållanden fullständiga densamma, så att den blir i stånd att fullt effektivt tjäna sitt syfte.

I § 3 af nämnda förordning finnes stadgadt, att vid partihandel vare minsta tillåtna försäljningsbeloppet 250 liter. Däremot lämnar paragrafen i fråga ingen som helst bestämmelse om beskaffenheten af de kärl, på hvilka denna kvantitet må utlämnas. Ingenting hindrar följaktligen, att dessa 250 liter fördelas på kärl af huru litet rymdmått som helst. Det är lätt att inse, att detta förhållande skall i hög grad uppmuntra till förordningens kringgående vare sig genom så kallad salning eller annorlunda genom de på förhand utmätta småkvantiteternas utdelning i smyg till ett större antal rekvirenter. Härigenom icke blott omintetgöres förordningens syfte att försvåra åtkomsten af spirituosa, utan förringas äfven effektiviteten af de stadganden i densamma, som ålägga afgifter till det allmänna för rätt till detaljhandel med brännvin.

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 33 Häft. (N:is 97—101.) 1

Att försäljning af brännvin med anlitande af nu antydda utvägar ägt rum i stor skala under nu gällande förordning låter sig svårligen till full evidens styrka; därtill skyr gifvetvis en handtering af detta slag alltför mycket dagsljuset. Från fullt tillförlitligt håll har jag emellertid erfärut, att det finnes destillerier, som hvar för sig i »partihandel» försälja icke mindre än öfver 100,000 liter brännvin årligen, fördeladt på småkärl, och det måste väl betraktas som en till visshet gränsande sannolikhet, att en »partihandel» på småkärl, omfattande sådana kvantiteter, icke uteslutande tjänar legitima syften. Ur tidningarna är ju också känt, hurusom en slaktare i Bohuslän, hvilken till och med hade lager i samma hus som ortens länsman, kunnat, denne ovetande, på resor mellan Göteborg och sin hemort försälja mellan 30 och 40 tusen liter om året af vid partihandel i Göteborg på småkärl inköpt brännvin. Det låter sig därför antaga, att största delen af det inom landet försålda brännvin, som undandragits försäljningsafgift, afyttrats just på denna väg.

Då efter den nya förordningens ikraftträdande bolag blifvit allmänt införda med deras vanligen höga detaljhandelspriser, kan det icke undgås, att frestelsen till salning och partiköp på småkärl blir afsevärdt stor. Om våra destillerier icke då skola förvandlas till formliga skattefria och okontrollbara brännvinsdetaljhandelsställen, torde därför ett tillägg till § 3 vara erforderligt, som föreskrifver, att vid partihandel brännvin icke må utlämnas på kärl, innehållande mindre än 250 liter. Detta förbud torde emellertid af lätt insedda skäl kunna begränsas att gälla *egentligt* brännvin och bör ej heller göras tillämpligt vid partiförsäljning till innehafvare af detaljhandelsställen, då till egentligt brännvin äfven räknas kryddade brännvinssorter och starkare sprit, hvaraf mången såväl detaljhandlare som utskänkare behöfver långt mindre kvantiteter än 250 liter och som därför böra få inköpas i sammanhang med annat egentligt brännvin.

§ 8 i meranämnda kungl. förordning af den 9 juni 1905 stadgar, att därest vid något tillfälle brännvin blifvit utborgadt till myckenhet, för hvilken försäljningspriset understigit femtio kronor, må betalning därför ej kunna utsökas. Detta stadgande tillkom på sin tid, emedan det visade sig, att inhemska spirituosahandelsfirmor begagnade sig af kringresande ombud, hvilka så godt som nödgade enskilda personer att inköpa större kvantiteter spirituosa än de strängt taget önskade, i hvarje fall genom kredits erbjudande förledde dem till större inköp än hvad som stod väl tillsamman med deras behof af spirituosa. Detta skäl för ifrågavarande

undantag från den allmänna regeln, att staten lämnar sin handräckning vid uttagande af likvid för rekvirerade och mottagna varor, har bortfallit, sedan i § 5 mom. 2 af samma förordning stadgats förbud såväl mot att genom ombud till köpare utlämna brännvin i mindre belopp än 250 liter som mot att vid personligt besök eller genom ombud hos annan än innehafvare af försäljningsrättighet till salu utbjuda brännvin eller upptaga beställningar därå i mindre kvantitet än nyssnämnda. Under sådana förhållanden kan med skäl ifrågasättas, huruvida detta stadgande bör bibehållas. I verkligheten har detsamma, såsom domstolarnas erfarenhet nogsamman gifvit vid handen, icke blott medfört för den allmänna handelsmoralen skadliga verkningar, utan — och det i ännu högre grad — direkt motverkat sitt syfte. Det har nämligen visat sig, att det ifrågavarande stadgandet rent af uppmuntrat till ökade rekvisitioner af spirituosa, som rekvirenten på grund af sin vetskap om detta stadgandes tillvaro från början haft för afsikt att aldrig betala, men som vederbörande firma af hänsyn till rekvirentens samhällsställning eller förnögenhetsvillkor icke ansett sig af höflighets- eller andra hänsyn kunnat underlåta effektuera. Uppenbart är ju också, att den, som är skyldig betala hvad han rekvirerar, på ett helt annat sätt är varsam med att i onödan göra beställningar vare sig af spirituosa eller af andra varor än den, som vet, att lagen lämnar honom utväg att slippa fullgöra sina moraliska betalningsskyldigheter. Rättsvidrigt måste det ock anses, att staten skall förmena säljare rätt utsöka betalning för vara, för hvilken staten själf af försäljaren till och med i förskott utkräft försäljningsavgift, tillverkningsskatt eller tull. Naturligtvis ställer sig saken annorlunda med utborgning af brännvin vid utskänkning. Här bör kredit principiellt icke tillåtas, då något behof däraf icke i något fall kan anses föreligga och dess medgifvande skulle uppmuntra till ökad konsumtion, att icke säga direkt dryckenskap. Men såsom detaljhandeln med spirituosa nu är ordnad, då agentverksamhet därvid är utesluten och ingen får spirituosa åt sig levererad, utan att han själfmant rekvirerat detsamma, synes grundsatsen att rekvirerad och mottagen vara också bör likvideras äfven i spritlagstiftningen böra häfdas.

I kungl. förordningen af den den 9 juni 1905 angående försäljning af *vin* och *öl* har motsvarande stadgande också erhållit följande inskräntare omfattning (§ 5): »Den, som annorlunda än vid måltid åt spisande gäster utborgar vin eller öl att å stället förtäras, vare ej berättigad att därför utsöka betalning.»

Bland de vanskligheter, som yppat sig vid anordnandet af spirituosa-handteringen på basis af bolagssystemet, har den icke minsta varit den att åvägabringa betryggande garantier mot, att det genom ifrågavarande system upprättade försäljningsmonopolet icke missbrukas i enskilda intressens tjänst. Kontroll- och justeringsbyråns årsberättelser hafva icke litet att förmåla om, huru dessa garantier trots all möda från lagstiftarnes sida dock gång på gång kommit till korta. De ytterligare kontrollföreskrifter, hvilka 1905 års förordning lämnat, synas väl skola bättre än förut gällande vara i stånd att tjäna sitt syfte, men torde icke vara till fyllest.

På senare tiden hafva emellertid praktiker kommit till användning, på hvilka Riksdagen tidigare icke haft sin uppmärksamhet fäst, men som, i synnerhet när i framtiden ett antal smärre, på landsbygden verkande och därigenom svårare kontrollerbara bolag kommit till stånd, äro ägnade att leda till allvarliga missförhållanden. Jag syftar härmed på den allt vanligare företeelsen, att bolag inköpa spirituosa och vin från utlandet, hvilka varor de förskära, innan de försälja dem till allmänheten.

I de flesta fall sakna bolagens ledare förutsättningar att bedöma, hurudana dessa utländska varor i verkligheten äro beskaffade, hvar de produceras, ja t. o. m. från hvem de i sista hand köpa dem. Med den brist på verklig fackkunskap på detta område, som nästan utan undantag utmärker bolagens styrelser och med den sammansättning, bolagen i allmänhet ha, kan icke heller begäras, att de personer, som hafva ledningen af bolagen och merendels i sin tjänst hos dessa endast se en bisyssla, skola vara i besittning af den stora praktiska utbildning, som den erfarne enskilde vin- och spirituosahandlanden inom vårt land äger och måste äga för att göra affärer med utländska handelsfirmor.

Bolagens oförmåga att värdesätta de alltid svårbedömda utländska varorna är väl bekant för de utländska köpmännen, och att dessa också begagna sig häraf vid försäljning till bolagen och taga en oskäligen vinst på sina varor till ekonomisk skada för det allmänna, hvilket ju ytterst får vidkännas missgrepp i bolagens affärsverksamhet, är ett för initierade välkändt förhållande. Såsom exempel härpå kan nämnas, att sedan bolagssystemet införts i Sverige, Norge och Finland en mängd fingerade konjakshus bildats i Frankrike uteslutande med ändamål att sälja till nordiska spritbolag. Dessa fingerade konjakshus ha inga egna lager eller vindestilleringsverk, utan köpa konjak i andra eller tredje hand, först efter det de gjort en försäljning. Det lär äfven vara ett bland initierade allmänt bekant förhållande, att den import, som sker genom bolag, oftast

uppehållas af en rundligt tilltagen, hemlig provision åt den, som verkställer inköpen för vederbörande bolags räkning eller åt någon inom bolagets styrelse, som af den utländska firman engagerats såsom dess agent.

Under sådana förhållanden är det mindre att undra på, att en del bolag till och med låtit af utländska agenter öfvertala sig att *spekulera i köp af konjak med påföljd för vederbörande bolag, att det erhållit lager för flera år i förväg med ty åtföljande ränteförlust och med påföljd för köpförmedlaren, som det säkerligen är öfverflödigt att antyda.*

Dessa vin- och spirituosa-inköp i utlandet stå, som ofvan antydes, i närmaste sammanhang med den numera inom bolagen öfliga praktiken att förskära de inköpta varorna. Hvilken betydelse detta kan hafva för bolagen och det allmänna, därom torde man kunna bilda sig en föreställning, när man erfar, att det inträffat, att bolag under hänvisning till den fraktbesparing, som därigenom vinnes, äfven från inhemska spirituosa-firmor inköpt konjak af 58 à 60 procent styrka. Denna konjak har sedan genom utspädning nedsatts till betydligt lägre procenthalt, hvarigenom *det för försäljning disponibla litertalet blifvit ansevärt större, än det fakturan utvisar.* Huruvida ökningen i litertal kommer bolaget till godo eller öfver hufvud framträder i bolagets böcker eller vid den föreskrifna revisionen, kan gifvetvis icke kontrolleras, men nog synes det påtagligt, att den minimala fraktbesparing, som kan vinnas genom köp af den till nedsättning afsedda starkare konjaken, icke utgjort den enda anledningen, om någon verklig anledning alls till detsamma. Utan tvifvel stå inköpen af spirituosa och vin direkt från utlandet i närmaste samband just med dylika okontrollerade och okontrollerbara förskäringspraktiker.

Som exempel på det förskäringsystem, som af en del bolag införts, kan för öfrigt nämnas, att vid sidan af ett försäljningsbolag i södra Sverige bildats ett s. k. beredningsbolag af personer, som stå försäljningsbolaget nära, hvilket beredningsbolag har till enda uppgift att inköpa och förskära alla varor, som af försäljningsbolaget försäljas. Nycklarna till beredningsbolagets lokaler innehafvas af försäljningsbolagets aflönade tjänstemän, och det kan med stor säkerhet antagas, att försäljningsbolaget äfven får betala hyran för beredningsbolagets lokaler. Den stora vinst, efter hvad det uppgifvits 6,000 kr., som uppstår på beredningsbolagets rörelse, undandrages på detta sätt helt och hållet det allmänna.

Af det anförda torde vara klart, att bolagens befattning med förskäring innebär en från det allmännas synpunkt otillätlig utveckling af deras verksamhet. Enligt förordningen af den 9 juni 1905 är bolags

uppgift också allenast att *handhafva försäljningen* af brännvin, ingalunda att därjämte befatta sig med hvarjehanda beredning af varorna, som gör rörelsen ekonomiskt okontrollerbar. Det visar sig äfven, att de stora bolagen i Stockholm, Göteborg och Malmö med iakttagande af författningens anda såväl som ordalydelse sorgfälligt undvikit dylika manipulationer med de tillhandahållna varorna.

Då det är af vikt, att dylikt genom uttryckliga stadganden förebygges för framtiden, torde ändringar i hithörande lagbestämmelser vara af nöden.

På grund af hvad sålunda i sin helhet anförts, tillåter jag mig härmed vördsamt hemställa,

det täcktes Riksdagen för sin del besluta följande tillägg och förändringar af nedan angifna paragrafer i kungl. förordningen angående försäljning af brännvin af den 9 juni 1905.

3 §.

Vid partihandel — — — — —
på försäljningsstället.

»Vid partiförsäljning till annan än den, som innehar rättighet till detaljhandel med brännvin, må egentligt brännvin icke utlämnas på kärl, innehållande mindre än 250 liter.»

8 §.

»Den, som vid utskänkning utborgar brännvin, vare ej berättigad att därför utsöka betalning.»

15 §.

1. »Bolag — — — — —.»
2. »Bolag må icke blanda eller förskära brännvin eller vin. Inköpta varor skola försälas i samma skick, hvori de af bolaget inköpts.»
3. »Bolag må icke inköpa fastighet — — — — —.»

Stockholm den 26 januari 1907.

J. P. Jespersen.